

ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ ЯК СУТНІСНА СКЛАДОВА КАР'ЄРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПСИХОЛОГА

Наукові праці МАУП, 2012, вип. 4(35), с. 221–227

Досліджуються професійно важливі якості психолога, що розглядаються як ресурсний потенціал для побудови успішної трудової кар'єри.

Зростаюча увага теоретиків та практиків до аналізу фахових якостей особистості пояснюється, по-перше, складними та швидкоплинними соціальними процесами, пов'язаними зі змінами векторів суспільного розвитку, посиленням його інформаційної складової, зростаючою інтелектуалізацією праці; по-друге, суспільними запитами на виховання конкурентоспроможного фахівця, яка більшою мірою забезпечується якістю професійної підготовки; по-третє, необхідністю творчого зростання особистості працівника, здійснення ним успішної кар'єри. Поняття “кар'єра” (від франц. *carriere* та італ. *carriera* — біг) введено у науковий обіг зі сфери повсякденного життя. У найзагальнішому розумінні ним позначали успішне просування індивіда щаблями соціальної ієрархії у різних сферах людської діяльності. Усе це повною мірою стосується психології, яка, як відомо, належить до низки біхевіористичних наук, які відстежують та вивчають людську поведінку і працюють у системі “людина – людина”. Фінський психолог П. Санісало стверджує, що в психології поняття “кар'єра” ґрунтується на уявленнях про етапність індивідуального розвитку [16, 174]. У зв'язку з цим проблема формування фахових якостей психолога не тільки не втрачає актуальності, натомість, з часом здатна набувати нових напрямів розвитку, а отже, потребувати нових поглядів, нестандартних рішень.

Необхідно констатувати, що в науковій літературі достатньо поширені точки зору, згід-

но з якими успіх роботи психолога передусім регламентується системою застосованих спеціальних методик та психотехнік. Превалююча роль у них належить використанню психологічного, психотерапевтичного, а також психокорекційного та психодіагностичного інструментарію. При цьому наголошується саме на технологічності процесу, проте особистісні характеристики фахівця-психолога вважаються чимось другорядним і, як правило, не беруться до уваги. Подібна позиція викладена у концепціях, які розглядають психологічну допомогу як вплив психолога на клієнта.

Гуманістична позиція, представлена передусім А. Маслоу, К. Роджерсом, В. Франклом та ін., пов'язує досягнення фахівцем професійного успіху із створенням атмосфери емпатії, щирості, особливих теплих взаємин між психологом та клієнтом. Прибічники таких поглядів упевнені, що неможливо здійснювати особистісний розвиток ззовні відносно особистості, натомість, необхідною умовою є обов'язкове володіння психологом такими особистісними якостями та характеристиками, які дали б йому можливість турбуватися про створення максимально сприятливих умов для розвитку самосвідомості, здійснювати особистісні зміни.

Серед досліджень, спрямованих на вивчення особистісних якостей висококваліфікованих фахівців з психології, які здатні успішно просуватися щаблями вертикального сходження, здійснювати соціальну мобіль-

ність догори, набуваючи у статусі, визнанні, доході, чільне місце посідає проблема професійно важливих якостей психолога.

На актуальності дослідження проблеми формування професійних якостей у майбутніх психологів наголошують такі вітчизняні вчені, як: Г. С. Абрамова, О. Ф. Бондаренко, В. І. Бондар, С. Д. Максименко, В. Г. Панок, Н. І. Пов'якель, Ю. О. Приходько, Н. В. Прок, Н. В. Чепелева, Н. Ф. Шевченко та ін.

Аналіз напрацювань, присвячених проблемі вивчення професійних якостей фахівця, свідчать про неоднозначність уявлень щодо їх змісту та наявну суперечливість вимог, що висувуються сучасними умовами функціонування професії психолога. Ці проблеми отримали широке висвітлення у працях К. А. Абульханової-Славської, Л. Ф. Бурлачука, Ж. П. Вірної, Л. В. Долинської, Л. М. Карамушки, З. С. Карпенко, О. О. Кондрашихіної, С. Д. Максименка, А. К. Маркової, В. Г. Панка, Н. І. Пов'якель, А. Г. Самойлової, О. П. Саннікової, Т. М. Титаренко, Н. В. Чепелевої, Н. Ф. Шевченко та багатьох інших.

Чи не найперша спроба узагальнити професійні якості психолога належить М. М. Обозову, який вважав обов'язковими для нього такі риси: контактність, динамічність і гнучкість поведінки, емоційна стриманість та терплячість, високий рівень загальної культури поведінки, професійний такт, основою якого є дотримання професійних стандартів поведінки, уміння спільно з клієнтом аналізувати складну ситуацію, ґрунтовне знання основ конфліктології [11, 38]. До основних професійно важливих якостей, необхідних для будь-якої спеціалізації професійної діяльності психолога, дослідниками виокремлюються такі якості, як комунікативність, організаторські здібності, відповідальність, бажання допомогти іншим, емпатія, емоційна стійкість, терпимість, здатність зрозуміти іншого, позитивна Я-концепція, інтелект, здатність до антиципації, творче мислення, яке, на думку І. Г. Кочеткова доцільно визначити як дивергентне [6, 78].

В. Г. Панок виокремлює як найважливіші якості в структурі особистості психолога особистісний сенс, а також його життєві та світо-

глядні позиції [12, 5–7]. Ж. П. Вірна наголошує на позитивному уявленні про образ “Я”, мотивації на досягнення успіху, які забезпечують контроль над ходом професійної ситуації, що, у свою чергу, приводить до успішності виконання професійних обов'язків [3, 121].

Працюючи над створенням моделі особистості психолога, а також вивчаючи проблему успішності його діяльності, провідний український учений Н. В. Чепелева вважає професійно важливими якостями емпатійність, сенситивність, орієнтацію на іншого як рівноправного суб'єкта спілкування, уміння встановлювати контакти з людьми, а власне ефективність фахівця вбачає у сформованості такої характеристики особистості, як діалогізм, розуміючи її як здатність вести професійно орієнтований діалог, спрямований на встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин [19, 28].

Відомий засновник радянської школи психології професіоналізму Є. А. Клімов пропонує розглядати професійно важливі якості психолога за “правилами” психології праці: праця ефективна, якщо індивідуально-особистісні риси суб'єкта відповідають вимогам, які висувуються до них самою професією як системою функцій. На його думку, успішність психолога залежить від сформованості особистісних компонент діяльності (емоційно-вольова сфера, комунікативні й організаційні можливості, моральна свідомість, здатність до співчуття тощо) [5, 133].

Спираючись на теорію В. С. Мерліна та теорію К. М. Гуревича про залежність успішності діяльності від трьох факторів, а саме: задатків та схильностей; професійної мотивації та рівня знань, навичок і вмій, О. П. Саннікова розглядає особистість професіонала як складну систему, якій притаманні певні ієрархічні рівні: індивідуально-типові особливості (формально-динамічні та якісні особливості індивідуальності); професійно важливі якості; професійна компетентність (знання, навички, уміння, їх якість та рівень) [15, 221].

Серед сучасних наукових праць останнього десятиліття щодо вивчення особистості фахівця з психології передусім слід відзна-

чити дослідження Г. С. Абрамової, А. Ф. Бондаренко, З. С. Карпенко, Л. О. Ляховець, С. Д. Максименко, Л. М. Мітіної, Н. І. Пов'якель, О. Л. Подолянчук, М. С. Пряжнікова, Г. В. Строй, Н. Ф. Шевченко, Е. Венгер, Л. Єлдер тощо. В основу моделі функціонування професіонала-психолога вчені покладають набір особистісних та професійних якостей, які зумовлюють усебічний розвиток фахівця, містять вимоги щодо професійно важливих якостей, а також певні особистісні риси. Серед них виокремимо такі.

Психологічна грамотність як інтелектуальна риса особистості психолога орієнтована на оволодіння психологічними знаннями, уміннями, правилами та нормативами у сфері спілкування. Вона виявляється в ерудиції, обізнаності щодо різноманітних явищ психіки як з погляду наукового знання, так і з погляду життєвого досвіду; а також припускає оволодіння системою знаків та їх значень, способами діяльності, зокрема, способами психологічного пізнання.

Психологічна компетентність як особливий тип організації предметно-специфічних знань, що дає можливість приймати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності. Високий рівень компетентності передбачає відповідний рівень осмислення й розуміння проблеми у певній предметній галузі, використання емпірії, досвіду при виконанні складних дій, ефективність суджень та оцінок щодо подій, які є предметом вивчення. Незважаючи на те що, на перший погляд, зміст понять “психологічна грамотність” і “психологічна компетентність” видається тотожним, різниця між ними все ж таки існує. Так, грамотна, освічена людина *post-factum* знає, розуміє, осмислює, а компетентна — знає, розуміє, осмислює та ефективно і цілеспрямовано використовує наявні знання у розв'язанні тих чи інших проблем. Завдання фахівця з психології — розвиток компетентності задля включення здобутих знань у психологічну практику життя. Зокрема, Н. В. Чепелева, наголошуючи на інтегральному оперуванні такими поняттями, трактує компетентність практичного психолога як єдність знань, необхідних для успішного здійснення профе-

сійної діяльності та досвіду, який передбачає не лише володіння необхідними практичними вміннями та техніками, а й наявність у фахівця розвиненого поля професійних смислів, що значною мірою зумовлюють творчий характер діяльності практичного психолога [20, 275].

Рефлексія полягає у відстеженні цілей, процесу та результатів своєї діяльності щодо формування власної професійної психологічної свідомості, а також усвідомленні тих власних внутрішніх змін, що відбуваються. Це відчуття себе суб'єктом пізнання, здатність сприйняти існуючу та уявлену професійну дійсність, контролювати власні психічні та поведінкові стани, керувати ними, здатність бачити та сприймати професійну дійсність у вигляді образів. На думку Н. І. Пов'якель: “Сформованість у фахівця здатності до професійної рефлексії, інтелектуальних умінь та професійної звички рефлексувати з визначенням і творчим довизначенням цілей, усвідомленням змісту та адекватності засобів і прогнозуванням результатів визначає значною мірою рівень його особистісного і професійного зростання” [13, 97]. Деякі дослідники, зокрема, В. І. Бондар та Ю. О. Приходько, вважають механізм рефлексії характеристикою самосвідомості фахівця, ототожнюючи при цьому цей процес із самовихованням [1, 10]. Рефлексія психолога означає здатність фахівця стати на позицію іншої людини та передбачати на основі цього свою поведінку, усвідомлювати й оцінювати та конструювати свої дії, виходячи з передбачення відповідних реакцій іншої людини.

Потреба в самоактуалізації особистості як спрямованість на професійне самовдосконалення та пізнання своєї особистості й особистості інших людей. На думку А. Маслоу, — одного із засновників гуманістичної теорії особистості, потреба в самоактуалізації перебуває на верхівці ієрархії потреб людини, яка, у свою чергу, найчастіше притаманна професіоналу. Найважливішою проблемою процесу професійної самореалізації є розвиток особистості самих професіоналів. Не випадково А. К. Маркова, розглядаючи рівні професіоналізму, виокремлює рівень супер-

професіоналізму, називаючи його найвищим фаховим рівнем, у якому визначальним є етап творчого самопроекування себе як особистості професіонала і саме на такому етапі індивід по-справжньому досягає вершин власного професійного розвитку [9, 52].

Емоційна стійкість, яка є водночас і чинником, і проявом психологічного здоров'я в ситуаціях підвищених вимог, психічних навантажень і перенавантажень, з якими повсякчас має справу фахівець-психолог. Така складна інтегративна якість особистості, як емоційна стійкість, за дослідженнями К. В. Пилипенко, забезпечує високу продуктивність діяльності та поведінки, слугуючи одночасно показником успішності та стабільності діяльності [14, 140]. Між тим, численні приклади з практики свідчать, що перешкодою успішної діяльності психолога є агресивність та емоційна неврівноваженість, натомисть такі якості особистості, як терпимість, повага та інтерес до інших людей, емоційна стійкість сприяють ефективності, результативності та продуктивності праці фахівця.

Саморегуляція як професійно важлива властивість, необхідна складова психологічної здатності та психологічної готовності фахівця до ефективної професійної діяльності в галузі психології. Здатність до саморегуляції визначається Н. І. Пов'якель як усвідомлене та цілеспрямоване планування, оцінка та перетворення фахівцем власних професійних дій відповідно до професійно значущих цілей та технологій їх реалізації [13, 89].

Здатність до емпатії як глибоке і безпомилкове сприйняття внутрішнього світу іншої людини, її прихованих емоцій і смислових відтінків, емоційне співзвуччя з її переживаннями, використання усієї глибини розуміння цієї людини не в своїх, а саме в її інтересах. Вона виступає умовою ефективної взаємодії, способом встановлення довірливого контакту, засобом і мотивом подальшого розвитку міжособистісних відносин. Як визначає А. А. Головіна: "Інформаційний зміст професійної емпатійності інтегрується у психологічний образ, який викликає конкретне ставлення за допомогою певних способів взаємодії. Цей образ відтворює спрямованість

емоційних переживань психолога, що, в свою чергу, впливає на спрямованість емоційних переживань психолога, а це відображається на активності та результативності його професійної діяльності" [4, 13].

Ціннісний компонент особистості, який передбачає орієнтацію на власну, автономну систему цінностей, пов'язану з усвідомленням відповідальності за результати своєї професійної діяльності. Ціннісний компонент особистості за певних обставин виступає основним регулятором активності фахівця та спрямованості його розвитку. Як зазначає Н. Ф. Шевченко: "Цінність... припускає вибір, і тому саме в ситуаціях вибору найбільш яскраво виявляються характеристики, які належать до ціннісно-змістового компоненту свідомості людини" [18, 50]. Цінності можна вважати вузловим моментом професійної реалізації особистості, оскільки саме вони детермінують загальне ставлення особистості до професійних цілей, завдань та вимог, можливість її професійної самореалізації. Більше того, чітке визначення професійної спрямованості обумовлює ідентифікацію особистості з професійними завданнями, цілями і вимогами та, відповідно, формування у неї системи цінностей, у якій професія займає пріоритетне місце.

Толерантність як професійна якість психолога, результат його становлення як фахівця, що поєднує в собі лояльність в оцінці вчинків і поведінки інших людей. Притаманність індивіду цієї риси свідчить про ознаку культури розуму у її носія, яка особливо актуалізується в ситуаціях розбіжності оцінок, вірувань, поведінки людей і знаходить вияв у зниженні сенситивності до іншого за рахунок залучення механізмів терпіння, витримки, самоконтролю. Проте толерантність не слід тлумачити як байдужість або ігнорування іншої особистості. Як застерігає М. М. Скрипник, толерантність потрібно розглядати як повагу до відмінностей і виважене реагування на них [17, 307]. Отже, толерантність, що притаманна особистості фахівця, робить ефективною професійну взаємодію, яка становить основу професійної діяльності психолога.

Соціальний інтелект як психологічна характеристика, що є істотною складовою професійно важливих якостей. Так, на підставі проведених емпіричних досліджень, Л. О. Ляховець визначає соціальний інтелект майбутнього психолога як спеціальну здатність до розуміння самого себе, інших людей, їхніх взаємин, а також у прогнозуванні перебігу міжособистісних подій на основі індивідуальних мисленнєвих процесів, ефективного реагування на особистісний і соціально-психологічний контекст ситуації взаємодії та соціального досвіду [8, 200]. Між тим, дослідники констатують появу труднощів при спробі чітко диференціювати і виокремити соціальний інтелект у системі загального інтелекту. Деякі науковці, зокрема А. І. Нафтуньєв, у структурі професійно важливих якостей виокремлюють професійний інтелект, під яким розуміють складну функціональну систему, що забезпечує орієнтувально-пошукову активність суб'єкта та прийняття ним оперативних рішень у певній професійній діяльності [10, 50]. Таке розуміння дає авторів можливість виокремити певні рівні професійного інтелекту, а саме: рівень стратегій орієнтувально-діагностичної активності, на основі якої формуються конкретні способи розв'язання психологічної проблеми, а також рівень рухливості ієрархії критеріїв оцінки формування ситуації та генерування рішень. У реальному житті і соціальний інтелект, і професійний інтелект, як правило, співіснують і є невід'ємними складовими духовного світу людини. Логічно припустити, що соціальний інтелект і професійний інтелект, будучи самостійними психологічними феноменами та перебуваючи у структурі загального інтелекту, є базовими складовими професійного мислення.

Професійне мислення як визначальна характеристика мислення фахівця. Проблема професіоналізації та набуття професійної майстерності фахівця з психології не може бути розглянута тільки з точки зору набуття певних важливих професійних якостей, про що йшлося вище. Як правило, поняття “професійне мислення” найчастіше використовується у двох смислах: по-перше, береться

до уваги якісний аспект — високий професійно-кваліфікаційний рівень фахівця; по-друге, — наголошується на предметному аспекті, коли враховуються особливості мислення, зумовлені характером професійної діяльності. Найчастіше поняття “професійне мислення”, як слушно підкреслює О. В. Лопанова, використовується у двох цих значеннях і визначається як “особливості мислення фахівця, які дають йому можливість успішно виконувати професійні завдання на високому рівні майстерності: швидко, точно, оригінально розв'язувати як ординарні, так і неординарні завдання у певній предметній галузі” [7, 112].

Вивчаючи зміст поняття “професійне мислення”, стає очевидним, що саме формування його як базису для становлення професійно значущих якостей є запорукою успішної професійної діяльності психолога. Аналіз досліджень професійного мислення психологів, проведений науковцями, свідчить, що зміст цього поняття слід вивчати, орієнтуючись на: по-перше, загальну теорію мислення, причому навіть незалежно від специфіки фаху (Б. Г. Ананьєв, А. В. Брушлинський, Л. С. Віготський, С. Д. Максименко, В. О. Моляко, С. Л. Рубінштейн, К. О. Славська, О. К. Тихомиров, А. Валлон та ін.); по-друге, теорію професійного мислення (В. Д. Андронов, Ф. Н. Гоноволін, Д. Б. Завалішина, А. К. Маркова, Л. М. Мітіна, Н. І. Пов'якель, Б. М. Теплов та ін.); по-третє, теорію формування мислення дорослих (Б. Г. Ананьєв, Ю. Н. Кулюткін, Г. С. Сухобская). Як справедливо відзначає Т. А. Вауліна, мислення людини в аспекті вивчення особливостей його перебігу у професійній діяльності являє собою складноорганізований процес, а отже вимагає системного підходу, детального вивчення рівневої організації досліджуваного об'єкта в динаміці [2].

Професійна специфіка мислення психолога передусім пов'язана з необхідністю розуміння глибинних механізмів розвитку особистості як у цілому, так і окремих психічних процесів і станів людини, міжособистісних відносин, емоційних станів, ціннісних орієнтацій, умов, що спричинили виникнення

певних психологічних проблем. Особливість професійного мислення психолога полягає у вмінні аналізувати психологічну ситуацію не тільки шляхом репрезентації та відображення своїх власних розумових здібностей, а й, водночас, шляхом розуміння та інтерпретації мислення клієнта у відповідній ситуації. Одна з найбільш своєрідних особливостей мислення психолога полягає у вміннях виділити, діагностувати проблемну ситуацію самостійно (“побачити” її, навіть якщо вона вже сформульована), а крім того, спрогнозувати перспективи та психологічні наслідки її розвитку. Задля досягнення успішності у такій складній професійній діяльності психолог не повинен орієнтуватися на одне рішення, яке було б правильним, хоча б тому, що єдино правильного рішення не може бути взагалі.

Отже, підсумовуючи, зазначимо: особливості побудови кар’єри психолога, своєрідність завдань, що становить основу його професійної діяльності, потребує від майбутнього фахівця цієї галузі оволодіння певними характеристиками, компетенціями, які визначені нами як професійно важливі якості. Як показує аналіз, найважливішими серед них є: індивідуально-психологічні особливості та компетенції індивіда; моральні якості та цінності; професійні компетенції. Особливу роль серед таких компетенцій відіграє професійне мислення психолога, яке, в першу чергу, обумовлене особистісними утвореннями, такими як: Я-концепція індивіда, спрямованість, установка та ціннісна складова. Цінності та ціннісні орієнтації є визначальними, значущими, спонукальними для особистості. Саме залежно від них психолог-фахівець здійснює вибір стратегії та засобів продуктивного вирішення завдань. Цінність особистості перетворюється в ціннісну спрямованість професійного мислення, коли йдеться про вирішення професійних завдань. Володіння цими якостями є тим ресурсним потенціалом особистості психолога, який уможливує проходження індивідом ієрархічних сходинок у власній трудовій діяльності та здійснення ним у подальшому успішної кар’єри.

Література

1. Бондар В. І., Приходько Ю. О. Практичний психолог: вимоги до особистісних якостей та професійної підготовки // Професійна підготовка практичного психолога: Зб. наук. праць / В. І. Бондар, Ю. О. Приходько, Н. П. Зубалій, В. Г. Захарченко, І. М. Кирилюк, О. С. Котелевець, Ю. О. Святенко, Т. Б. Слободянюк, В. О. Соловієнко, О. Р. Ткачишина, Т. В. Улькіна, А. С. Шапошнікова, Г. Г. Шилівцева та ін. — К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. — С. 7–14.
2. Ваулина Т. А. Профессиональное мышление психолога как предмет психологического исследования // [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.auditorium.ru/v/ind ex>
3. Вірна Ж. П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: Монографія. — Луцьк: РВВ “Вежа” Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки, 2003. — 320 с.
4. Головина А. А. Развитие эмпатического общения психолога с клиентом: Дис. ... канд. психол. наук. — Тамбов, 2004. — 202 с.
5. Климов Е. А. Психология профессионала. — М.: Ин-т практич. психол., Воронеж: НПО “МОДЭК”, 1996. — 400 с.
6. Кочетков И. Г. Творческое мышление в структуре профессионально важных качеств психолога: на примере студентов-психологов: Дис. ... канд. психол. наук. — Ульяновск, 2006. — 183 с.
7. Лопанова Е. В. Развитие профессионального мышления педагогов в условиях современной организации повышения квалификации [Текст] // Образование и наука. — Изв. Урал. отд. РАО: Журн. теорет. и приклад. исследований. — 2010. — № 5. — С. 109–120.
8. Ляховець Л. О. Особливості формування соціального інтелекту у майбутніх психологів: Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. — Чернігів, 2009. — 309 с.
9. Маркова А. К. Психология профессионализма. — М.: Знания, 1996. — 259 с.
10. Нафтульев А. И. Профессиональный интеллект: структура и формирование // Практич. мышление: функционирование и развитие. — М., 1990. — С. 45–60.
11. Обозов Н. Н. Психология межличностных отношений. — К.: Лыбидь, 1990. — 192 с.
12. Панок В. Г. Концептуальні підходи до формування особистості практикуючого психолога // Практич. психол. та соціальна робота. — 1998. — № 4. — С. 5–7.
13. Пов’якель Н. І. Професіогенез мислення психолога-практика в системі вищої школи: Монографія. —

2-ге вид., випр. і допов. — К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. — 289 с.

14. Пилипенко К. В. Емоційна стійкість як професійно-важлива якість майбутнього психолога-практика // Практич. психол. в системі вищ. освіти: теорія, результати досліджень, технології: Монографія / За ред. проф. Н. І. Пов'якель — К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. — С. 137–147.

15. Санникова О. П. Методологические и теоретические проблемы психологического изучения проблемы личности профессионала // Феноменология личности: Избр. труды. — Одесса: СМІЛ, 2003. — С. 209–245.

16. Санісало П. Особенности трудовой карьеры и жизненные ориентации молодежи // Психол. личности и образ жизни / Отв. ред. Е. В. Шорохова. — М.: Наука, 1987. — С. 165–176.

17. Скрипник М. М. Теоретичні підходи до визначення поняття “толерантність” // Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. праць Ін-ту психол. ім. Г. С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка. — К.: Гнозис, 2010. — Т. XII; Ч. 5. — С. 306–309.

18. Шевченко Н. Ф. Становлення професійної свідомості практичних психологів у процесі фахової підготовки: Монографія. — К.: Міленіум, 2005. — 298 с.

19. Чепелева Н. В. Становлення професійної компетентності в системі вузівської підготовки практичних психологів // Матеріали метод. семін. АПН України “Психолого-педагогічна наука і суспільна ідеологія”. — Київ, 12 листоп. 1998 р. — К.: Гнозис, 1998. — С. 23–29.

20. Чепелева Н. В. Формування професійної компетентності в процесі вузівської підготовки психолога-практика // Актуальні проблеми психології. — К.: Ін-т психол. АПН України, 1999. — С. 271–279.

Складні та швидкоплинні соціальні процеси, пов'язані зі змінами векторів суспільного розвитку, посиленням його інформаційної складової, зростаючою інтелектуалізацією праці, висувають суспільні запити на виховання конкурентоспроможного фахівця-психолога, що забезпечується якістю його професійної підготовки, створенням умов для творчого зростання особистості працівника, побудови ним успішної кар'єри. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування професійно важливих якостей психолога, яка здатна набувати нових векторів розвитку, а отже, потребувати нових поглядів, нестандартних рішень.

Сложные и быстротекущие социальные процессы, связанные с изменениями векторов общественного развития, усилением его информационной составляющей, возрастающей интеллектуализацией труда, выдвигают общественные запросы на воспитание конкурентноспособного специалиста-психолога, что обеспечивается качеством его профессиональной подготовки, созданием условий для творческого роста личности работника, построения успешной карьеры. В связи с этим актуализируется проблема формирования профессионально важных качеств психолога, которая может приобретать новые векторы развития, а значит, требовать новых взглядов, нестандартных решений.

In this article the author has selected the essential features of the psychologist as the object of the research which, may be potentially a resources basis for the successful labor career. Complex and swift moving social processes, which are related to the change of the trends of the social development, increasing of informational component, intellectualization of work, require as an object necessity to train (educate) of competitive high-level professional, which grounded on: quality of his/her professional education, creation of new abilities for creativity and personal development, good and successful performance in terms of future career. In this connection, the problems of formation of professional features of psychologist becomes more and more challenging which, in turn, is capable to shape new trends in development and as a result requires new views, concepts and creative approaches to deal with

Надійшла 15 жовтня 2012 р.